שבועת הדיינין פרק ששי שבועות מא.

שבועה דאורייתא. הנאה במקצת הטעמה. שבועה דרבנן הא דרב נחמן: **מיפך שבועה.** אם אמר המתבע לתובע השבע וטול: **מיפכיה.** אם אמר מיני נשבע ומיני משלם יורדין לנכסיו ונוטלין לזה: **שבנגדו חשוד.** המתבע חשוד על השבועה ותנן לקמן (דף מד:) שתקנו חכמים שישבע התובע ויטול: **תקנתא היא.** שבועה עצמה של היסת תקנתא היא ותקנתא שיהא תובע נשבע וטוטל לתקנתא היסת שבועה שלא בהא עליו אלא בתקנת חכמים לא עבדינן ויפסיד התובע בלא שום שבועה: **דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי מציאת חרש ובקנין: **נקטיה לבוכסיה דלשבקיה לגליميה הוא.** לוחזו בגיליו המלרים בו עד שיתן לו טלית שעליו כלומר כיון דמשמתינן ליה לעולם עד דליתיב ליה לית לך למיתת לנכסיה עדיף מהאי. כל דבר המלוי ממאומר קרי ליה בוכסא כדאמר לחזל גרמא ומתיה לבוכסא ואמר תמרי נאלו הן הגולן (מכות דף ח.): **עד דמטי ומן נגדיה.** לבתר תלתין יומין כדאמרינן רב מנגיד אמאן דמשהי שמתיה דרבנן עליה תלתין יומין בהאמה נקנית (קדושין דף יב.): **אשמעינן לי.** דלא פרעתיך: **וכי מה כין זה.** שלא פגם שטרו לגופם שטרו דתנן (כתובות דף פז.) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כילד היתה כתובתה אלף זוז והוא אמר התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה הואיל ומודית במנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השאר אלא בשבועה דליכא למיסתיי מו אשטרא דליכא למימר טפי קיבלה והשתא דאמרת משבועין לו מה יפה כחו משאם פגם את שטרו: **הפם.** גבי פגם את שטרו אע"ג דלא טען זוה אשתבע לי אלא אומר פרעתיך טענינן ליה אנן ואמרינן לבעל השטר השבע: **משלח.** מפשיט: **לא מודקקינן ליה.** להשבע דמיחזי דמשדינן ליה ולא לנבות לו דהא אמר ליה אשתבע לי דלא פרעתיך: **נפטיו לך פטור.** אף משבועה ומיהו שבועת היסת איכא: **והא הכא כיון דפבעיה בעדים.** והודה לו בפניהם כמאן דאוזפיה בעדים דמי:

נתמיו

ומאן דתני אסיפא כו'. תוי"ט השתא דלא איתמר הלכתא כחד מהנך ליטני היכא דליכא דרכא דממונא לא משבעינן ליה מספק דהמע"ה ואעפ"כ לא היה מוחה בדיינים המשבעינן וקלת נראה להשביע דאיכא דאמרי טפל לנשון ראשון כמו שאומר ריב"א מיהו תוי"ט דאוקינן בתר המיקל (וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף ה.) גבי ההוא רעיא דמייתי התם מילתא דר"ל תרש"ל דמתני' ור"ת דוחה דאיכא למימר דהתם ריש"ל דמילתא נקט ומסיפא פריך דמשבעינן ליה היכא דליכא דרכא דממונא דהתם נמי איכא דרכא דממונא מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהא איכא שהדי דאכל תרי מיניהו ורב המי גאון פירש דלא משבעינן ליה אלא בשמתא אם הוא מייב ואינו משלם: **מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן.** כב' הכותב (כתובות דף פח. ופס) גבי הא דאמר רב (א) נתמן מי פקח שמעון מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא פירש בקונט' דנפקא מינה דבדאורייתא בעי למינקט תפלא בידיה ובדרבנן לא בעי ואין נראה דהכיא נפקותא לא אמרינן הכא ועוד דבפרק השולח (גיטין דף לה. ופס) גבי אלמנה דקאמר אדרה בבית דין ואשבעה חון לב"ד פי' בקונט' גופיה דבב"ד לא בעי אשתבועי משום דבעי אנקוטי תפלא בידיה אף על גב דשבועה דאלמנה שבועה דרבנן היא וכרש שמעתתא דהכותב (כתובות דף פז: ופס) פירש נמי בקונטרס גבי הא דסבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דנפקא מינה לאפוקי שבועה: **ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא** נמי **מפבינן.** ריב"ן פי' בפס הקונטרס דהלכתא כותיה דקיימא לן כמר בר רב אמי במיפך שבועה וכן בתשובת רבינו גרשון מאור הגולה וכן רב המי גאון והביא ראיה דהלכתא כותיה מדקאמר לקמיה האי מאן דמפיק שטרא על חבריה אי אמר ליה האין אשתבע לי דלא פרעתין אמרי' ליה זיל אשתבע ליה ומה התם דאית ליה עליה ממון גמור מדאורייתא יכול להפך עליו שבועה היכא דלית ליה (ב) אלא שבועה דאורייתא לכ"ש דמלי א"ל אשתבע לי אם תלפי דבריו מאן דפליג אמר בר רב אשי כ"ש דפליג אדלקמיה מיהו הגאונים נחלקו בהאיי דלקמיה אי אמר ליה אשתבע לי דלא פרעתין אם יכול אידך לחזור ולומר אשתבע לי אם תפטר ואם יכול אין ראיה לרב המי מאם ועוד דלא דמי דהכהיא דלקמיה ודאי תקנו רבנן מאום דשמרמי זימנין טובא דבתר דפרעיה אשתבע שבועת ביזיה כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף מ:) אשתמוטי דקא משתמיט דאמר ליה למחר יהבינא לך השתא דלא פרעת דסיר זייר ליה אכל נגני שבועה דאורייתא למה להם לתקן שיכול להופכה והשתא ההיא דלקמיה אתיא אפי' כמאן דפליג אמר בר רב אשי ורבינו יצחק מלא בתשובות קדמוניות דלא מפקינא שבועה דאורייתא וכן הר"ג וכסדר תנאים ואמוראים דהלכתא כמר בר רב אשי בכוליה הש"ס בר ממיפך שבועה ואודיתא אך מה שכתב בסדר תנאים ואמוראים דמיפך שבועה כגון שהיה הממחוי שבועה חשוד וקאמר מר בר רב אשי דמפקינן אכנגדו אין נראה דבתשוב לא איירי אלא בסמוך דאמר איכא דבייניהו שבכנגדו חשוד אלא כפירוש הקונטרס דאמר נתבע ובטל ור"ח נמי פסיק דהלכתא כותיה בכל הש"ס בר ממיפך שבועה ותיובתא ומיקמיך הפך לכן ותיובתי כפ' בהמה המקשה (חולין דף עו: ופס) גבי לומת הגידין דקאמר זייבי אף על גב דלא מיובתי: (ועמ"ש בפ"ד על הגליון פנהדרין דף כט: בתוספות ד"ה מר בר"מ):

ולרבי יוסי דאמר בדרבנן נמי נחתינן. קלת מימה דרבנן נמי לא אייבי אלא בהכיא דלא הוי גזילה אלא מפני דרכי שלום אבל היכא דהוי גזל גמור מודו דנחתינן לנכסיה וה"נ היכא דליכא שבועה דרבנן: **וכי** מה בין זה **לפגם שטרו.** ות"ת מקשה ליה אמתני' (ג) דהכא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וטעמא משום דלמא מי הוה אבוהון קיים הוה טען ואמר אשתבע לי אלמא מלי משתבע ליה ומיהו נראה דטעמא לאו משום הכי הוא דאפי' לא מלי אבוהון טען טענין ליתמי דבפרק הכותב (כתובות דף פו: ע"ש) אמרינן כתב לאשתו נקי גדל נקי שבועה לא תפרע מן היתומים אלא בשבועה אלמא עבוד רבנן תקנתא ליתמי אפי' במקום שאין האב יכול להשביע:

(ג) **אין** לך בידי אלא ליטרא בסף פטור. מהשתא הו"ל לרב לאפלוגי (ר"ג) דדפליג בסיפא בשטענו חטין והודה לו בשעורין ולשמואל אדלעיל שתי כסף יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי כו' אלא נטר עד לנסוף ופליג אכולהו ולריך לדקדק אמאי צריכי כל הנך ואיכא מייעיהו דתני אידיי: תיובתא

בתחלת שנים אוחזין בטלית תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ועדים מעידין אותו שיש לו עליו נ' זוז ישלם (עליו) נ' וישבע על השאר וק"ל כר' חייא: (ד) וקשיא לן הא דתנינן בתוספתא היה טוען מנה בב"ד וכפר ובאו עדים והעידו שחייב לו חמשים זוז הרי זה משלם ופטור על השבועה. ואם היה עד אחד מעידו הרי זה נשבע על הכל: **פתני'** מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור:

מאי איניהו ואמרינן בדאורייתא אם היה הנתבע (חשוד על השבועה) אפכינן השבועה ונשבע התובע ונוטל ובדרבנן לא מאי טעמא דעיקר השבועה מדרבנן תקנתא היא ותקנתא לתקנתא לישבע התובע ולישטול לא עבדינן. ולרבנן דפליגי על ר' יוסי דאמרי לא נחתינן לנכסי דגזול מצאת קטן מאי עבדינן ליה: ואסיקנא משמתינן ליה ואי לא אתי וחבע למישרייה עד תלתין יומין בתר ל' יומין הוא עידן נגדיה מנגדינן ליה כרב דרב מנגיד אמאן דחייל עליה שמתא

מסורת הש"ס

(א) כ"מ יב. ניטין נט:, (ב) נ"ניטין קפ. כ"מ יב.), (ג) נ"נקמן מו. כ"מ ה:), (ד) נ"כ"מ קמ.: ועי' מ"מ בהפלאה שבערכין ערך ככפן, (ה) נ"ע' תוס' כ"ב ל. ד"ה לאלו), (ו) נ"ע' מהרש"ל), (ז) נ"נקמן מה.), (ח) שיך לתמני' ברים פרקין.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי איכא וכו' נגי הא דאמר רב פפא לי פקח הוא מייתי לי' כל"ל ותיכא נתמן ותיכא שמעון נתמן: (ב) ד"ה ולמר וכו' בלא ליה עליה אלא שבועה:

גליון הש"ם

גס' ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. עי' לקמן דף מו ע"א תוס' ד"ה בדרבנן: תוס' ד"ה ומאן וכו' אם הוא חייב אינו משלם. עי' כ"ק דף קיח ע"א תוס' ד"ה ר"ג: ד"ה ולכר וכו' ואם יבול אין ראיה. היינו דלמ"ל דלא מהפסים בדאורייתא צריך הנתבע ליפגע כיון דשבועתו א"א לקבל. רק דיכול הוא לבטל שבועה עליו כמו על השטר דיכול לומר הנתבע לי בזה יכול התובע לקבל שבועה זו הנתבע ויטול. אבל אם מדאורייתא מהפסים מהפסד הנתבע שבועתו עליו וצריך התובע ליפגע כמע"ל פסוט. ולא כהתרש"ל דנדחק בזה:

רבינו חננאל

דמתני לה אסיפא אמר לך הכא אמר רב נחמן משבעינן אותו שבועת היסת משום דאיכא דרדא דממונא. פירוש עיקר. דהא הדרה לו מקודם כגון הא דנרסינן בפרק חומר בקודש (חגיגה כא.) א"ר אילעא א"ר חנינא עשר מעלות שנו כאן כו' עד מאי טעמא הראשונות ראית להו דדרא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן כו': מה איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. ואמר בדרבנן אי אמר ליה השבע וטול הדין עמו בדאורייי (למימר) [לא. ולמר] כר רב אשי אפילו בדאורייתא מפקינן. ולית הלכתא כותי. דהלכתא כותיה בכל התלמוד כר ממיפך שבועה וחיורי. וסימנך הפך לכן. והני חיורי מפורש בפרק בהמה המקשה מר בר רב אשי בענין צומת הגידין כיון דזייבי אע"ג (דחווריי) (דלא חווריי): הני תרתי בלחוד לית הלכתא כותיה. ואליבא דמר בר רב אשי. מאי ביניהו ואמרינן בדאורייתא אם לא השבע נחתינן לנכסיה ונוטלין אותן לתובע אבל בדרבנן לא נחתינן לנכסיה. ולר' יוסי דתנן בריטין פרק הנזיקין מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל ממני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. ואוקימנא קסבר מוציאין אותו בדיינין. הנה אפילו בדרבנן מחתינן לנכסיה.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ח מהל' טוען וכלינו סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' פז סי"א:
מד ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט:
מה ג מיי' פי"ז מהל' תפילה הלי"ב סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סי' רפ סעיף ח:
מו ד מיי' פי"ב מהלכות טוען הלי"ד סמג עשין לה טור ש"ע חו"מ סי' לב סעיף ז וסי"ח:
ה (מיי' פי"ב מהל' טוען ונטען הל' ז):
מז ו מיי' שם פי"ח הל' ה סמג שם טור ש"ע חו"מ סי' פז סעיף ט:
מח ז מיי' פי"ד מהל' מלוה הלכה כ סמג עשין לד טור ש"ע חו"מ סי' פב סעיף כ:
מט ח מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' פב סעיף ח:
נ ט י מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע חו"מ סי' פב סעיף י:

מוסף רש"י

גזל גמור מדברייהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.) אפילו לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא (גיטין סא.), כגזל נמוד (ב"מ יב.), להוציאו בדיינין. דלרבנן לא כפיק דדיינים ומיהו לר' יוסי גזל מעלמא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו (גיטין סא.), ותקנא. דסבנגדו יבבא ויטול דהיא נמי תקנתא, דמן התורה מי שעליו לבלם הוא יבבא ויפטר מן המלמין ויפן נבבא ויטול מן התורה, ואותן המעיין בכתובות (מד:) תקנת מחמיה הן ולבבוה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא, אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן (ב"מ ה:).

רבינו חננאל (המשך)

דרבנן לי יומין ולא קא תבע לשמתיה. והא דרב הפורשה ביבמות פרק רבן גמליאל: אמר רב פפא האי מאן דמפיק שטרא אחבריה וטען דפרע הוא לאו כל כמיניה. אלא אמרינן ליה זיל פרעיה ואי אמר ליה לישתבע לי דלא פרעתיה מחייבין ליה לאשתבועי ליה והני מילי בדטען הלוה ואמר לישתבע לי אבל אנן לא טענינן ליה כי היכי דטענינן לי' הפונס שטרו: ואי צורבא מרבנן הוא האי דמפיק שטרא אחבריה לא מודקקינן ליה ללוה כד טען לישתבע לי: **תוספתא** (פ"ד) מנה לי בידך אין לך בידי. וכן הטוען היה לך בידי ונתתיו לך או שיש לי בידך במנה כסות במנה פירות פטור: מנה לאבא בידך אין לו בידי או נתתיו לו או שיש לי בידו במנה כסות במנה פירות: מנה לי בידך אבוך אין לך בידו כלום או נתנו לך או שיש לו בידך במנה כסות במנה פירות פטור.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com